

Strategi

• **Program**

Plan

Policy

Riktlinjer

Regler

Borås Stads
**Program för ANDTS-
förebyggande arbete
2022–2026**

Borås Stads styrdokument

Aktiverande

STRATEGI – avgörande vägval för att nå målen för Borås
PROGRAM – verksamheter och metoder i riktning mot målen
PLAN – aktiviteter, tidsram och ansvar

Normerande

POLICY – Borås Stads hållning
RIKTLINJER – rekommenderade sätt att agera
REGLER – absoluta gränser och ska-krav

Fastställt av: Kommunfullmäktige
Datum: 2022-03-24
För revidering ansvarar: Fritids- och folkhälsonämnden
För ev uppföljning och tidplan för denna ansvarar: Se texten under
Uppföljning
Dokumentet gäller för: Alla nämnder, styrelser, förvaltningar och bolag
Dnr: KS 2022-00062
Dokumentet gäller till och med: 2026

Borås Stads program för ANDTS-förebyggande arbete 2022–2026

Borås Stads program för ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak- och nikotinprodukter samt spel om pengar)-förebyggande arbete syftar till att tydliggöra kommunövergripande inriktningar i det ANDTS-förebyggande arbetet, det vill säga vilka insatsområden som Borås Stad valt att särskilt utveckla under perioden 2022–2026.

Programmets inriktning utgår från fem av de sju målen i den nationella ANDTS-strategin 2021–2025 (prop. 2020/21:132) och knyter an till den nationella folkhälsopolitiken som är en central del av Agenda 2030.

Det övergripande målet för Borås Stad är att genom ett effektivt och kunskapsbaserat arbete arbeta för ett samhälle fritt från narkotika och dopning med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och spel om pengar (spel om pengar innefattar även att förebygga dataspelsberoende och överdrivet dataspelande¹) samt ett minskat bruk av tobaks- och nikotinprodukter.

Genom Borås Stads medlemskap i det internationella nätverket ECAD, European Cities Against Drugs, tar Borås Stad ställning för en restriktiv narkotikapolitik.

Prioriteringar i det ANDTS-förebyggande arbetet ska utgå från bästa tillgängliga forskning, kunskap och beprövad erfarenhet. Prioriteringar ska genomföras utifrån från Borås Stads Valfärdsbokslut och CAN:s drogvaneundersökning som möjliggör jämförelser geografiskt, socioekonomiskt, åldersmässigt och ur ett genusperspektiv.

Det ANDTS-förebyggande arbetet är en del i Borås Stads breda folkhälsoarbete och är nära sammankopplat med flera andra områden. Under perioden 2022–2026 ska det ANDTS-förebyggande arbetet samordnas på ett tydligare sätt med det brotts- och våldsförebyggande arbetet samt ha ett tydligt fokus på föräldraskapsstöd.

För att minska tillgången, användningen och skadorna orsakade av ANDTS är det betydelsefullt att det förebyggande ANDTS-arbetet utgår från att stärka skyddsfaktorer och motverka riskfaktorer. Insatsområdena i det ANDTS-förebyggande arbetet ska ske på samtliga nivåer i preventionspyramiden, det vill säga att insatser ska riktas till alla i en viss åldersgrupp (universellt), till en identifierad riskgrupp (selektivt) och till individer där problem redan har uppstått (indikerat).

Inriktningar för Borås Stads ANDTS-förebyggande arbete

1) Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska

En central del i det ANDTS-förebyggande arbetet är tillgänglighetsbegränsande åtgärder, exempelvis tillsyn av ålderskontroll vid köp av alkohol och tobak, insatser för att kartlägga och bekämpa narkotikaförsäljning samt en god och effektiv tillståndsprövning och tillsyn. Forskning och erfarenhet visar att tillgänglighetsbegränsande insatser riktade mot såväl legala som illegala droger bidrar till minskad konsumtion.

¹ Dataspelsberoende definieras som nedsatt kontroll över spelande, ökad prioritering av spelande över andra intressen och dagliga aktiviteter samt ett spelande som fortsätter eller eskalerar trots negativa konsekvenser. Studier visar att överdrivet dataspelande är en riskfaktor för problem med spel om pengar.

Prioriterade insatsområden för perioden 2022–2026

Borås Stad ska prioritera följande insatsområden i arbetet med att minska tillgången till alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.

- Bibehålla och stärka samverkande arbetssätt vid Kritiska datum för att minska alkoholkonsumtionen bland unga.
- Utveckla samverkan med krogarna i syfte att försvåra och minska narkotikaanvändningen i krogmiljö.
- Stärka det samordnade ANDTS- och brottsförebyggande arbete i syfte att minska tillgången till narkotika och dopning.
- Utveckla åtgärder för minskat bruk och tillgång till tobaks- och nikotinprodukter. Införa rökfria miljöer på kommunala badplatser.

2) Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar

En god relation mellan barn och vårdnadshavare minskar risken för skadligt bruk av alkohol samt bruk av narkotika, tobak och nikotin. De flesta barn och deras vårdnadshavare kommer i kontakt med familjecentraler, förskola, skola eller annan typ av verksamhet riktad till barn och unga. Dessa verksamheter har möjlighet att ge ett universellt och selektivt föräldraskapsstöd samt kunskap och stöd till barn och unga. Ett ökat fokus på selektiv prevention är betydelsefullt för att identifiera de barn och unga som är belastade med många riskfaktorer och som kommer vara i behov av extra stöd.

Prioriterade insatsområden för perioden 2022–2026

Borås Stad ska prioritera följande insatsområden i arbetet med att skydda barn och unga från skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.

- Öka samverkan mellan socialtjänsten och elevhälsan för att möjliggöra samordnade insatser och ge stöd till barn i riskzon.
- En hälsofrämjande skola
 - Förbättra förutsättningarna för att barn och unga ska minska sitt bruk av tobak och nikotin genom att införa tobaks- och nikotinfri skoltid.
 - Utveckla elevhälsans roll i det universella, selektiva och indikerade ANDTS-förebyggande arbetet.

3) Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska successivt minska

Narkotikaförebyggande arbete ska bedrivas tvärssektoriellt och samordnas med förebyggande insatser inom alkohol-, dopnings- och tobaksområdet samt med insatser inom andra relevanta områden såsom psykisk hälsa, föräldraskapsstöd och brottsförebyggande arbete. Ett brett universellt folkhälsoarbete ska riktas till barn och unga, vårdnadshavare samt till andra viktiga vuxna som möter barn och unga i sitt dagliga arbete. Arbetet ska också inkludera selektiva insatser, insatser mot riskgrupper, för att minska narkotikaanvändningen och de skador det medför för individer och samhället i stort.

Prioriterade insatsområden för perioden 2022–2026

Borås Stad ska prioritera följande insatsområden i arbetet med att successivt minska antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar.

- Inkludera ANDTS i undervisningen i syfte att öka grundskole- och gymnasieelevers kunskap om de negativa hälso- och sociala konsekvenserna av ANDTS, med särskilt fokus på cannabis.
- Skolan och andra verksamheter som möter barn och unga ska ha utbildade ANDTS-coacher samt att privata, regionala och ideella verksamheter ska få erbjudande om att utbilda ANDTS-coacher.
- Skolan ska upplysa och öka förståelsen för risker med ANDTS till vårdnadshavare.
- Stärka arbetet med polisen samt gym- och träningsanläggningar för att förhindra användningen av dopning.
- Stärka samarbetet med aktörer som når målgruppen unga vuxna:
 - Samarbeta med ungdomsmottagningarna för att stärka förutsättningarna att informera om ANDTS, med särskilt fokus på narkotika.
 - Samarbeta med studenthälsan för att stärka insatser som påverkar studenters alkoholkonsumtion och narkotikaanvändning.
- Ge stöd och råd till föreningar i framtagandet av alkohol- och drogpolicy som en del i Säker och trygg förening.

4) Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska successivt minska

Levnadsvanor är ett centralt område för att uppnå jämlik hälsa. Förutsättningarna för en god hälsa påverkas bland annat av livsvillkoren, levnadsförhållandena och av individens egna val. Det finns tydliga kopplingar mellan socioekonomisk tillhörighet och graden av skadligt bruk, missbruk eller beroende av ANDTS.

Prioriterade insatsområden 2022–2026

Borås Stad ska prioritera följande insatsområden i arbetet med att successivt minska antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.

- Kompetensutveckla professioner som möter äldre för att upptäcka riskbruk av alkohol hos äldre.
- Samarbeta med det civila samhället för att erbjuda seniorer upplysning om riskkonsumtion av alkohol.
- Utveckla insatser för tidig upptäckt av narkotikaanvändning bland barn och unga samt unga vuxna som bygger på samverkan (polis, öppenvård, socialtjänst och vårdnadshavare).
- Kartlägga behovet och översätta informationsmaterial till flera språk för att nå vårdnadshavare som inte har svenska som modersmål.

5) Personer med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet

Det finns anledning för personer med missbruk eller beroende att utifrån sina individuella förutsättningar och behov få tillgång till vård och stöd av god kvalitet och tillförsäkras en god livskvalitet med frihet från missbruk eller beroende. Personer med både beroendesjukdom och psykisk ohälsa, så kallad samsjuklighet, är särskilt utsatta. Borås Stad ska arbeta för att skapa goda förutsättningar för en helhetssyn och samordnade insatser för denna grupp.

Prioriterade insatsområden 2022–2026

Borås Stad ska prioritera följande insatsområden i arbetet med att säkerställa att personer med missbruk eller beroende ska ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.

- Samverka med hälso- och sjukvård samt med andra aktörer för en sammanhållen vård utifrån patienters specifika förutsättningar och behov.
- Fokusera på att utveckla vård och stöd av god kvalitet till personer med cannabisbrukssyndrom.
- Följa upp samordnade insatser/verksamheter och utveckla verksamheternas förebyggande arbete.

Kommungemensam plan

Fritids- och folkhälsoförvaltningen samordnar arbetet med att ta fram en kommungemensam handlingsplan. Insatser i planen ska utgå från de prioriterade insatsområdena och beskriva ansvarsfördelning samt hur det ANDTS-förebyggande arbetet ska genomföras.

Uppföljning

Fritids- och folkhälsonämnden ska vartannat år följa upp det ANDTS-förebyggande arbetet och redovisa uppföljningen till Grundscolenämnden och Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Fritids- och folkhälsonämnden ska även lämna en redovisning av samtliga nämnders arbete till Kommunstyrelsen, samt 2026 föreslå Kommunfullmäktige ett nytt reviderat program.

BORÅS
STAD

Postadress 501 80 Borås **Besöksadress** Stadshuset, Kungsgatan 55
Telefon 033-35 70 00 **e-post** boras.stad@boras.se **Webbplats** boras.se